

Jasna Hrnčić*

Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Miona Gajić**

Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Tamara Stojanović***

Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Razvoj programa za visokoškolsko obrazovanje za socijalnu politiku i socijalni rad na Univerzitetu u Beogradu – Fakultet političkih nauka

Apstrakt

Ove školske godine Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka obeležava pola veka visokoškolskog obrazovanja za socijalnu politiku i socijalni rad, koje je uvedeno kao četvorogodišnje obrazovanje školske 1973/74. godine osnivanjem Smera za socijalni rad i socijalnu politiku. U radu se prikazuju

* jhrncic@gmail.com. Rad je finansijski podržan sredstvima Ministarstva nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije na osnovu Ugovora o realizaciji i finansiranju naučnoistraživačkog rada NIO u 2024. godini, broj: 451-03-66/2024-03 od 26.01.2024. godine.

** mionaa94@gmail.com. Rad je finansijski podržan Planom naučnoistraživačkog rada Univerziteta u Beogradu – Fakulteta političkih nauka, koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

*** tamara.stojanovic.vr@gmail.com. Rad je finansijski podržan Planom naučnoistraživačkog rada Univerziteta u Beogradu – Fakulteta političkih nauka, koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije.

procesu razvoja programa studija socijalne politike i socijalnog rada na ovom Fakultetu. Program koji je uspostavljen 1973/74. godine prošao je kroz nekoliko reformi. Radikalna reforma programa je započela 2006–07. godine kao rezultat usaglašavanja sa reformama obrazovnih sistema u visokoškolskom obrazovanju širom Evrope, koji je pokrenut 1999. godine Bolonjskom deklaracijom. Sledile su nove akreditacije programa 2009, 2015. i 2022. godine. Sadašnji program je savremen i dinamičan, u skladu sa najnovijim naučnim saznanjima i trendovima visokoškolskog obrazovanja.

Ključne reči:

studije socijalne politike i socijalnog rada, reforme programa, Bolonjska deklaracija, akreditacija studijskog programa

UVOD

Ove školske godine Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu slavi značajan jubilej – pola veka visokoškolskog obrazovanja za socijalnu politiku i socijalni rad u Srbiji, koje je posvećeno razvoju kapaciteta za „profesionalnu posvećenost socijalnoj promeni i razvoju, socijalnoj koheziji i osnaživanju i oslobađanju ljudi”¹. Delatnost socijalne politike i socijalnog rada je posebno namenjena pojedincima, porodicama i grupama koje su marginalizovane, socijalno isključene, potlačene ili na bilo koji drugi način ugrožene u ostvarivanju osnovnih principa socijalnog rada – „poštovanja unutrašnje vrednosti i dostojanstva svakog čoveka, ne činjenja štete, uvažavanja različitosti i poštovanja ljudskih prava i socijalne pravde”². Brojni su nastavnici i saradnici Fakulteta političkih nauka bili posvećeni stalnom unapređivanju programa studija socijalne politike i socijalnog rada u skladu sa najnovijim naučnim dostignućima i trendovima u visokoškolskom obrazovanju. Cilj rada je prikaz procesa razvoja programa studija socijalne politike i socijalnog rada na ovom Fakultetu koji su doveli do aktuelnog programa.

RAZVOJ OBRAZOVANJA SOCIJALNIH RADNIKA

Prva škola za socijalni rad osnovana je 1899. u Amsterdamu. Pola veka kasnije, osnivaju se prve više škole za socijalni rad na prostoru nekadašnje

¹ International Federation of Social Workers (IFSW). Global definition of social work, International Federation of Social Workers, 2014. Available from: from <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> (Accessed 23 May 2004).

² Isto.

Jugoslavije, osnovane 1952. u Zagrebu, 1955. u Ljubljani, 1957. u Beogradu, 1958. u Skoplju i Sarajevu i 1962. u Novom Sadu.³

Četvorogodišnje univerzitetsko obrazovanje socijalnih radnika uvedeno je školske 1973/74. godine na Univerzitetu u Beogradu – Fakultetu političkih nauka (UB–FPN) osnivanjem Smera za socijalni rad i socijalnu politiku, kao rezultat rada matične komisije koju su činili istaknuti univerzitetski profesori i stručnjaci iz ove oblasti. Tada je poseban izazov predstavljalo pitanje akademskog zvanja koje studenti stižu završetkom studija, te su prvi diplomirani studenti Smera za socijalni rad i socijalnu politiku dobijali zvanje politikologa uz potvrdu o završenom smeru⁴. Interesantno je da su magistarske poslediplomske studije socijalne politike i socijalnog rada organizovane na UB–FPN još 1971/72. školske godine, pre osnovinih četvorogodišnjih studija. Povećanje broja diplomiranih socijalnih radnika/ca podstaklo je razvoj i prvih specijalističkih studija 1979/80. godine.

Nova reforma plana i programa osnovnih akademskih studija, realizovana školske 1987/88. godine, uvodi četiri usko-stručna predmeta i diplomski rad. Školske 1989/90. godine se diferenciraju dva smera magistarskih poslediplomskih studija: Savremeni socijalni rad i Savremena socijalna politika⁵. Sledi još deset reformi nastavnog plana, koje svedoče o nastojanjima nastavnog kadra da se prati dinamičan naučni razvoj u oblastima socijalnog rada i socijalne politike.

Od 2002. godine smer menja naziv u Smer za socijalnu politiku i socijalni rad. Organizacione jedinice Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu 2006. menjaju naziv iz katedre u odeljenje, u okviru koga se mogu formirati i katedre.

BOLONJSKA DEKLARACIJA

Radikalna reforma studija za socijalnu politiku i socijalni rad (SPSR) je započela 2006-07. godine kao rezultat usaglašavanja sa reformama obrazovnih sistema u visokoškolskom obrazovanju širom Evrope, koji je pokrenut 1999. godine Bolonjskom deklaracijom ⁶, koju je Republika Srbija usvojila 2003.

³ Ana Čekerevac, Mira Lakićević, Nevenka Žegarac, Natalija Perišić, „Odeljenje za socijalnu politiku i socijalni rad” u: Milan Jovanović (ur.), *Fakultet političkih nauka 1968–2018*, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2018, str. 146.

⁴ Ana Čekerevac, Mira Lakićević, Nevenka Žegarac, Natalija Perišić, „Odeljenje za socijalnu politiku i socijalni rad” u: Milan Jovanović (ur.), *Fakultet političkih nauka 1968–2018*, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2018, str. 145–152.

⁵ Ana Čekerevac, Mira Lakićević, Nevenka Žegarac, Natalija Perišić, „Odeljenje za socijalnu politiku i socijalni rad”, op. cit. str. 145–152.

⁶ Bolonjska deklaracija. Evropska zona visokog obrazovanja. Zajedničko saopštenje evropskih ministara obrazovanja sa sastanka u Bolonji 19. juna 1999. Dostupno

godine. Svrha deklaracije je bila postizanje „veće kompatibilnosti i uporedivosti sistema visokoškolskog obrazovanja”⁷, čime se omogućavala mobilnost studenata i zapošljavanje u evropskoj zoni. Ovaj sažeti dokument je definisao kao ciljeve: usvajanje lako razumljivih i uporedivih sistema stepeni i primenu dodatka diplomi, postojanje dva glavna ciklusa obrazovanja, dodiplomski (osnovne studije) i poslediplomski (magistarske, master i doktorske studije), gde je završavanje prvog uslov za upis drugog ciklusa; uvođenje sistema kredita, tj. bodova, koji se mogu steći ne samo unutar, već i izvan konteksta visokoškolskog obrazovanja, ukoliko ih dotični univerzitet prizna; promocija mobilnosti između visokoškolskih ustanova za studente i zaposlene; i promocija evropske saradnje u svakom smislu.

AKREDITACIJA 2009. GODINE

Radi ispunjenja usvojenih ciljeva Bolonjske deklaracije, akreditacija studijskih programa Univerzitetu u Beogradu – Fakulteta političkih nauka (UB–FPN) iz 2009/2010. školske godine donela je brojne novine koje su reflektovale promene u sistemu visokoškolskog obrazovanja u Republici Srbiji. Predmeti počinju da se određuju po broju ESPB⁸ bodova koje nose⁹. Jedan ESPB vredi između 25 i 30 sati celokupnog rada koji taj predmet zahteva od studenta. Ukupan zbir ESPB bodova treba da iznosi najmanje 30 bodova po semestru, tj. 60 bodova po godini. Visokoškolske ustanove mogu da imaju dve forme programa: 3 + 2, što je značilo tri godine osnovnih akademskih studija (OAS) i dve godine mater studija (MAS), ili 4 + 1, što se odnosilo na četiri godine OAS i tri godine MAS; u oba slučaja zbir ESPB bodova je trebalo da bude najmanje 300 ESPB bodova za pet godina školovanja. Doktorske akademske studije nose najmanje 180 ESPB bodova. Studenti dobijaju ocenu zbrajanjem poena iz predispitnih obaveza i ispita. Maksimalno se može dobiti po predmetu 100 poena, koji su zatim prebacivani u ocene od 5 do 10. Da bi položio predmet, student treba da ima minimalno 51 poen. Terenska praksa, koja se realizuje u nastavnim bazama van visokoškolske ustanove, takođe ima status predmeta i nosi ESPB.

U ovom procesu primene Bolonjske deklaracije, UB–FPN je prihvatio model studija 4+1. Mnogi predmeti na osnovnim akademskim studijama (OAS)

na: <http://bolonjska.50webs.com/Bologna%20declaration.pdf> (pristupljeno 15. juna 2019.)

⁷ Isto, str. 2.

⁸ Skraćenica od „Evropski sistem prenosa bodova”, što je ekvivalent ECTS – European Credit Transfer System.

⁹ Fakulteti: edukacija. Vrste i nivoi studija. Dostupno na: <https://fakulteti.edukacija.rs/vrste-i-nivoi-studija> (pristupljeno 31. aprila 2024).

Socijalne politike i socijalnog rada su 2009/2010. godine iz dvosemestralnih prešli na jednosemestralne, čime se uvećao broj predmeta. Uvedene su obavezne predispitne obaveze, koje su trebale da obuhvataju minimalno 30% ocene. Povećala se izbornost nastave kroz uspostavljanje pet izbornih blokova, u kojima se bira po jedan predmet. Uvedena su četiri obavezna predmeta koja su se odnosila na terensku praksu, za svaku godinu studija po jedan – Stručna praksa – socijalna politika i socijalni rad od I do IV. Master studije i završni rad su sada manjeg oblika i složenosti zadataka od prethodnih dvogodišnjih magistarskih studija, u skladu sa društvenim trendom da se podstakne petogodišnje visokoškolsko obrazovanje kroz veću dostupnost prvog stepena posle diplomskog obrazovanja.

U nastavnom programu su se dalje razvijale discipline iz oblasti socijalne politike i socijalnog rada. Prva godina OAS je obuhvatala sledeće predmete: Uvod u političku teoriju, Politička ekonomija, Sociologija, Teorija socijalnog rada, Sociologija porodice, Istorija političkih teorija, Osnovi prava, Uvod u psihologiju i Strani jezik (francuski, engleski ili nemački).

Druga godina studija omogućavala je izučavanje predmeta: Socijalne politike, Političkog sistema Srbije, Socijalne psihologije, Socijalnog rada sa pojedincem, Mentalne higijene, Metodologije politikoloških istraživanja sa statistikom, Porodičnog prava, stranih jezika i Stručne prakse – socijalna politika i socijalni rad II. Izborni blok 1 je obuhvatao predmete Savremena politička teorija i Politička sociologija.

Na trećoj godini OAS su se izvodili predmeti: Uporedna socijalna politika, Sistemi socijalne sigurnosti, Socijalni rad sa grupom, Socijalna patologija, Rehabilitacija i socijalna medicina, Socijalna politika Evropske unije, Javna uprava, Socijalni razvoj i Stručna praksa – socijalna politika i socijalni rad III. Izborni blok 2 je nudio predmete: Socijalni rad u obrazovanju i zdravstvu, Uporedna politika i Politička sociologija savremenog društva. Izborni blok 3 je obuhvatao predmete Socijalni rad sa starima, Socijalni rad sa migrantima i Socijalni rad u privredi.

Predmeti koji su se izučavali na četvrtoj godini studija su bili: Doktrine socijalne politike, Međunarodna socijalna politika, Planiranje socijalnog razvoja, Gerontologija, Stručna praksa – socijalna politika i socijalni rad IV, Socijalni rad sa decom i mladima, Savetovanje i socioterapija, Etika socijalnog rada i Socijalni rad u zajednici. Izborni blok 4 uključuje predmete: Socijalni rad i bolesti zavisnosti, Razvojna psihologija i Međunarodni odnosi. Izborni blok 5 sadrži predmete: Zastupanje u socijalnom radu, Socijalni rad u inkluziji osoba sa invaliditetom, Savremene socijalne probleme i Politički sistem Evropske unije¹⁰.

¹⁰ Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike i socijalnog rada, po programu iz 2009. godine. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/studije-socijalne-politike-i-socijalnog-rada-2009> (pristupljeno 01.marta 2024).

Od školske 2009/2010. godine se organizuju po prvi put jednogodišnje dvosemestralne poslediplomske akademske studije, koje su se tada zvale Diplomatske akademske studije. Smer za socijalnu politiku i socijalni rad je akreditovao dva programa, program Socijalnog rada, i program Socijalne politike¹¹. Magistarske poslediplomske akademske studije se od 2009/2010. godine više ne izvode.

Poslediplomske studije Socijalnog rada su mogli da direktno upišu samo diplomirani socijalni radnici¹², dok su diplomci iz drugih humanističkih nauka mogli da ih polažu uz polaganje diferencijalnog ispita. Obuhvatale su sedam obaveznih kurseva: Vođenje slučaja u socijalnom radu, Menadžment socijalnog rada, Socijalna administracija, Istraživanje u socijalnoj politici i socijalnom radu, Uvod u medijaciju, Supervizija u socijalnom radu i Socijalni rad sa porodicom¹³. Takođe, obavezna je bila priprema, izrada i odbrana završnog master rada. Studenti su birali i po jedan izborni predmet iz dva izborna bloka. Izborni blok 1 je obuhvatao predmete Migraciona politika, Globalizacija i socijalna politika i Kulturna antropologija. Izborni blok 2 je sadržao predmete Politika rodne ravnopravnosti i Teorije pravde. Nakon završetka ovih studija sticao se naziv diplomirani socijalni radnik – master.

Poslediplomske studije Socijalne politike su mogli da direktno upišu stručnjaci koji su završili društvene fakultete, i takođe su obuhvatale obavezne i izborne predmete¹⁴. Obuhvatale su šest obaveznih kurseva: Globalizacija i socijalna politika, Migraciona politika, Socijalna administracija, Istraživanje u socijalnoj politici i socijalnom radu, Teorije pravde i Demografija¹⁵. I ovde je bila obavezna priprema, izrada i odbrana završnog master rada. Studenti su birali i po jedan predmet iz dva izborna bloka. Izborni blok 1 je uključivao predmete Vođenje slučaja u socijalnom radu, Menadžment socijalnog rada i Kulturna antropologija¹⁶. Izborni blok 2 je obuhvatao predmete Uvod u medijaciju, Supervizija u socijalnom radu i Socijalni rad sa porodicom. Nakon

¹¹ Isto.

¹² Ana Čekerevac, Mira Lakićević, Nevenka Žegarac, Natalija Perišić, „Odeljenje za socijalnu politiku i socijalni rad”, op. cit., str. 150.

¹³ Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, Uverenje o akreditaciji studijskog programa diplomskih akademskih studija socijalnog rada Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, 25.11.2010.

¹⁴ Isto, str. 150–151.

¹⁵ Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, Uverenje o akreditaciji studijskog programa diplomskih akademskih studija socijalne politike Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, 25.11.2010.

¹⁶ Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, Uverenje o akreditaciji studijskog programa studijskog programa doktorske studije politikologije –

završetka ovih studija sticao se naziv diplomirani politikolog – master socijalne politike. Obavezni predmeti iz studija Socijalne politike su mahom bili izborni u studijama Socijalnog rada, i obrnuto.

Te 2009/2010. školske godine su se prvi put u istoriji visokoškolskog obrazovanja u Srbiji izvodile doktorske akademske studije (DAS) politikoloških nauka – Socijalna politika i socijalni rad koje su imale strukturisani trogodišnji program¹⁷. Njihovo kreiranje je zahtevalo analizu uporedne prakse i mnogo promišljanja. Novi program je imao dosta preklapanja sa programom DAS na drugim smerovima Fakulteta. Studije na prvoj godini su obuhvatale četiri obavezna predmeta: Metodološko istraživački seminar, Socijalna politika i socijalni razvoj, Teorijsko – epistemološki i metodološki pristupi političkoj nauci, i Doktorski seminar¹⁸. Na ovoj godini je bio i Izborni blok 1, u okviru kog su se birala dva od četiri izborna predmeta: Teorija i metodologija socijalnog rada, Komparativna analiza socijalnih modela, Sistem upravljanja EU i Teorijsko metodološki pristup izučavanja evropskih integracija. Na drugoj godini su obavezni bili: Istraživački rad na pripremi disertacije, Objavljivanje rada i Izrada teze, i dva izborna predmeta iz dva izborna bloka, iz svakog bloka po jedan. Izborni blok 2 je obuhvatao 13 izbornih predmeta sa drugih smerova UB–FPN, a Izborni blok 3 je podrazumevao tri predmeta: Razvoj i ponašanje u socijalnom okruženju, Politika proširenja EU u 21.veku, i Konsolidacija demokratije, političke ustanove i procesi. Završetkom studija se sticao naziv doktora političkih nauka – socijalna politika i socijalni rad.

AKREDITACIJA 2015. GODINE

Prateći društvene promene, studijski program Socijalna politika i socijalni rad ponovo je akreditovan 2015. godine, sa ciljem osposobljavanja studenata za profesionalno bavljenje socijalnim potrebama i problemima, životnim teškoćama i unapređenjem socijalnog položaja građana¹⁹.

Na OAS je uvedeno nekoliko novih predmeta, neki su izostavljeni, a silabusi postojećih su revidirani u cilju uvođenja najnovijih naučnih saznanja i praćenja akademskih trendova. Dalje se povećala izbornost nastave, tako da ta akreditacija obuhvata sedam izbornih blokova. Takođe, silabusi terenske

socijalne politike i socijalnog rada Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu, 25.04.2009.

¹⁷ Isto.

¹⁸ Isto.

¹⁹ Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike, akreditacija 2015. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Studije-socijalne-politike-akreditacija-2015..pdf> (pristupljeno 24. aprila 2024).

prakse se dalje usavršavaju, zadaci studenata i mentora pojašnjavaju, a broj nastavnih baza, sa kojima je UB–FPN sklopio sporazum o saradnji, znatno se povećava. I naziv predmeta na sve četiri godine se menja iz Stručna praksa – socijalna politika i socijalni rad, u Stručna praksa (od I do IV).

Na prvoj godini OAS izostavljena su tri predmeta: Politička ekonomija, Sociologija porodice i Istorija političkih teorija, i uvedena tri nova predmeta: Savremena politička ekonomija, Političke ideologije i Akademske veštine. Predmeti Socijalna patologija (prethodno na III godini) i Gerontologija (prethodno na IV godini) su prebačeni na prvu godinu OAS.

Na drugoj godini OAS uvedena je Politička sociologija savremenog društva kao obavezan predmet. Uspostavljena su dva izborna bloka: Izborni blok 1 sa predmetima Uporedna politika i Politička ekonomija, i Izborni blok 2 sa predmetima Politička sociologija, Socijalna i politička ekologija i Kultura ljudskih prava. Promenjen je i naziv predmeta Socijalna politika u Socijalna politika Srbije.

Na trećoj godini OAS uvedeni su novi izborni predmeti: Komunikacijske veštine i Zaštite dece u migracijama. U okviru tri izborna bloka bira se po jedan predmet. U Izbornom bloku 3 obuhvata predmete Rehabilitacija i socijalna medicina, Međunarodni odnosi i Javne politike. Izborni blok 4 obuhvata predmete: Socijalni rad sa starima, Socijalni rad i bolesti zavisnosti, Komunikacijske veštine i Politikologija religije. U Izbornom bloku 5 studenti biraju između Područja socijalnog rada 1, Zastupanja u socijalnom radu, Ekonomskog sistema Srbije i Zaštite dece u migracijama. U ovoj godini se izučava i predmet Socijalni rad u zajednici, koji je prethodno bio na IV godini studija.

U četvrtoj godini OAS uveden je novi izborni predmet Sistemski pristup u socijalnom radu, a prethodno izborni predmeti Razvojna psihologija i Politički sistem Evropske unije, postali su obavezni. U okviru dva izborna bloka bira se po jedan predmet. Izborni blok 6 obuhvata Sistemski pristup u socijalnom radu i Evropski regionalizam, a Izborni blok 7 – Socijalne vrednosti religijskih učenja, Studije roda i Područja socijalnog rada ²⁰. Promenjen je naziv predmeta Mentalna higijena u Mentalno zdravlje, koji je u prethodnoj akreditaciji izučavan na II godini studija.

Posledipomske studije prvog stepena, koje se od ove akreditacije zovu master akademske studije (MAS), i dalje obuhvataju dva jednogodišnja dvosemestralna MAS programa iz oblasti SPSR: MAS Socijalni rad i MAS Socijalna politika. Obavezni deo MAS je, kao i u prethodnoj akreditaciji, izrada i odbrana završnog rada, koji reflektuje spremnost studenta za kritičku primenu stečenih znanja u istraživačkoj i analitičkoj praksi. Oba programa se dalje osa-

²⁰ Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike i socijalnog rada, akreditacija 2015, <https://www.fpn.bg.ac.rs/studije-socijalne-politike-i-socijalnog-rada-2015> (pristupljeno 01. marta 2024).

vremenjaju i obogaćuju u skladu sa najnovijim istraživanjima i obrazovnim trendovima.

MAS Socijalni rad nudi raznovrsniji program u cilju produblivanja postojećih znanja, razvijanja dodatnih veština i kritičke i reflektivne prakse. Program sadrži manje obaveznih predmeta i više izbornih blokova iz oblasti socijalnog rada, dok je smanjen broj izbornih predmeta iz oblasti socijalne politike. Osnivaju se tri nova izborna predmeta: Antisocijalno ponašanje, Grupna dinamika i procesi, Multikulturalni socijalni rad i antidiskriminativne politike i prakse²¹. Obuhvata četiri obavezna kursa: Vođenje slučaja u socijalnom radu, Menadžment socijalnog rada, Supervizija u socijalnom radu, Teorijsko metodološke osnove socijalnog rada sa porodicom²². Ostali predmeti su organizovani u tri izborna bloka iz kojih s bira po jedan predmet. Izborni blok 1 uključuje predmete: Antisocijalno ponašanje, Migraciona politika i Politike rodne ravnopravnosti. Izborni blok 2 sadrži predmete: Grupna dinamika i procesi, Multikulturalni socijalni rad i antidiskriminativne politike i prakse, i Analize socijalnih politika. U trećem izbornom bloku studenti biraju između predmeta: Uvod u medijaciju, Globalizacija i socijalna politika i Istraživanje u socijalnoj politici i socijalnom radu. Završene studije daju zvanje Master socijalni radnik.

MAS Socijalna politika pružile su studentima nove mogućnosti u sticanju znanja o društvenim fenomenima i načinima podsticanja društvenog razvoja sa ciljem kritičkog razumevanja i proaktivnog delovanja na sistemske, organizacione i strukturalne elemente društvenih grupa i zajednica²³. Obuhvatale su četiri obavezna predmeta: Migraciona politika, Globalizacija i socijalna politika, Istraživanja u socijalnoj politici i socijalnom radu, i novi predmet Analize socijalnih politika. Izostavljen je predmet Socijalna administracija, a dva predmeta od obaveznih postaju izborna: Teorija pravde (tj. Teorija i politika pravde) i Demografija (tj. Demografski procesi i socijalna politika)²⁴. Dodati su novi izborni kursevi sa drugih smerova: Prava stranaca, Javne finan-

²¹ Fakultet političkih nauka, Studije socijalnog rada, akreditacija 2015. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Studije-socijalnog-rada-akreditacija-2015.pdf> (pristupljeno 24. aprila 2024).

²² Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, Uverenje o akreditaciji studijskog programa Master akademske studije socijalnog rada Univerziteta u Beogradu -Fakulteta političkih nauka, 20.02.2015.

²³ Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike, akreditacija 2015. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Studije-socijalne-politike-akreditacija-2015.pdf> (pristupljeno 24. aprila 2024).

²⁴ Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, Uverenje o akreditaciji studijskog programa Master akademske studije socijalne politike Univerziteta u Beogradu – Fakulteta političkih nauka, 20.02.2015.

sije, Javne usluge i lokalni ekonomski razvoj, Prostorno planiranje i stambena politika, i Politika rodne ravnopravnosti. I dalje je izrada i odbrana završnog rada obavezna. U izbornom bloku u prvom semestru student bira dva od pet predmeta: Menadžment socijalnog rada, Prava stranaca, Politike rodne ravnopravnosti, Javne finansije, Javne usluge i lokalni ekonomski razvoj. U izbornom bloku u drugom semestru bira se jedan od tri predmeta: Teorije i politike pravde, Demografski procesi i socijalna politika i Prostorno planiranje i stambena politika. Završene studije daju zvanje Master politikolog.

Trogorodišnje doktorske akademske studije (DAS) Socijalna politika i socijalni rad²⁵ se dalje razvijaju u akreditaciji 2015. godine, noseći brojne izmene ka većoj specijalizaciji studija za oblast socijalne politike i socijalnog rada. Prva godina je obuhvatala dva predmeta koja su obavezna za sve studije DAS na UB-FPN: Teorijsko-epistemološki i metodološki pristupi i Istraživački seminar. Obuhvaćena su i četiri izborna bloka, i u svakom se bira po jedan predmet. Tematski izborni blok 1 obuhvata tri izborna predmeta: Metodski kompleksi socijalnog rada, Politika proširenja Evropske unije u XXI veku i Ekološki rizici modernoga doba. Tematski izborni blok 2 se sastoji od dva predmeta: Komparativna analiza socijalnih modela i Socijalni kapital, participacija i društvene promene. Sledeći je Tematsko – istraživački blok, koji sadrži sedam izbornih predmeta, od kojih je samo jedan predmet, Kvantitativni i kvalitativni pristupi u socijalnim istraživanjima, koncipiran i realizovan od strane nastavnika Odeljenja za SPSR. Tematski blok 3 obuhvata tri izborna predmeta: Obrazovna, zdravstvena i politika socijalne zaštite, Razvoj i ponašanje u socijalnom okruženju i Teorije i politike roda. Druga godina sadrži šest obaveznih predmeta: Izrada i odbrana kritičkog pregleda literature o temi doktorske disertacije, Izrada i javna odbrana nacrtu prijave disertacije, Doktorski seminar, Istraživački studijski rad, Objavljivanje jednog rada kao rezultata istraživanja i Otvoreni doktorski seminar. Poslednja, treća godina DAS je posvećena izradi doktorske disertacije, te obuhvata sledeće predmete: Prijava doktorske disertacije, Istraživački studijski rad i pisanje disertacije (iz dva dela) i Odbrana doktorske disertacije.

USVAJANJE STANDARDA I KOMPETENCIJA ZA OBRAZOVANJE SOCIJALNIH RADNIKA 2016. GODINE

U skladu sa Globalnim standardima za obrazovanje socijalnih radnika, usvojenim 2004. godine od strane Međunarodne asocijacija škola za socijalni

²⁵ Fakultet političkih nauka, Doktorske studije socijalne politike i socijalnog rada, akreditacija 2015. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/doktorske-studije-socijalne-politike-i-socijalnog-rada-15> (pristupljeno 31. aprila 2024).

rad i Međunarodne federacija socijalnih radnika²⁶, u okviru međunarodnog projekta TEMPUS SHESPSS razvijeni su i 2016. godine usvojeni Standardi i kompetencije za obrazovanje socijalnih radnika u Srbiji²⁷. Oni su dali osnovne smernice daljeg obrazovanja za socijalni rad. U okviru njih su definisani *Opšti standardi i kompetencije za obrazovanje socijalnih radnika*, u kojima je postavljen osnovni okvir i norme u oblasti usvajanja znanja i veština socijalnog rada, kako tokom formalnog obrazovanja, tako i tokom celoživotnog učenja.

Prvi deo sačinjava šest standarda za visokoškolsku ustanovu za obrazovanje socijalnih radnika, koji se odnose na: svrhu obrazovanja, odgovornost ustanove i studenata socijalnog rada; pitanja strukture, administracije, upravljanja i resursa, nastavno osoblje, korske predmete, kurikulume, kulturne i etničke različitosti i rodnu ravnopravnost.

Drugi deo se odnosi na standarde i kompetencije za obrazovanje socijalnih radnika, u okviru kojih je razvijeno sedam standarda: 1) temeljno razumevanje i posvećenost vrednostima i etici socijalnog rada, 2) pripremljenost za profesionalnu praksu sa različitim pojedincima, porodicama, grupama i zajednicama u raznovrsnim kontekstima, 3) primena znanja iz raznovrsnih disciplina i izbor delotvornih intervencija u okviru ljudskih prava i socijalne pravde, 4) analiza politika koje utiču na živote ljudi i društvenih grupa, sistemski pristup u uočavanju i rešavanju problema, učešće u planiranju i evaluaciji programa i mera socijalne politike, 5) primena znanja iz istraživanja radi informisanja i unapređivanja prakse i učešće u istraživanjima u kojima su izneti osnovni problem i potrebe prakse, 6) rad sa različitostima i pokazivanje poštovanja za kulturne različitosti, i 7) posvećenost celoživotnom učenju i usavršavanju. Ovi standardi su usmerili dalji razvoj kurikuluma smera za socijalnu politiku i socijalni rad, koji se najviše vidljiv u programu visokoškolskog obrazovanja na UB–FPN akreditovanom 2022. godine.

OBRAZOVANJE ZA SOCIJALNI RAD TOKOM PANDEMIJE SARS-COV2 VIRUSA 2020–2022. GODINE

Visokoškolsko obrazovanje širom sveta je u periodu od 2020 do 2022. godine obeleženo je globalnom pandemijom virusa SARS- CoV 2, tzv. korona virusa,

²⁶ International Association of Schools of Social Work and International Federation of Social Workers. Global Standards for Social Work Education and Training. ASSW and IFSW, 2004. Dostupno preko: http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_65044-3.pdf (pristupljeno 12. marta 2014).

²⁷ Nevenka Žegarac (ur.), *Standardi za obrazovanje socijalnih radnika u Srbiji. Razvoj kompetencija za kvalitetnu profesionalnu praksu*, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka, Beograd, 2016, str. 154.

koja je donela brojne izazove i novine u obrazovanju. Ispred visokoškolskih ustanova je postavljen nimalo lak zadatak zaštite zdravlja svojih studenata i zaposlenih, istovremeno osiguravajući kontinuiran i neometan tok obrazovnog procesa. Sa prelaskom na online ili hibridni model izvođenja nastave 2020. godine, pred obrazovnim sistemom našao se izazov prevazilaženja razlike između izvođenja nastave na daljinu i tradicionalne nastave uživo i omogućavanja što kvalitetnijeg obrazovanja u novim formatima²⁸. Nastava se na većini fakulteta odvijala redovno preko Zoom, MSTeams i sličnih platformi²⁹. Znatno redukovanje "žive" komunikacije u nastavi dovelo je do povećanog rizika od nerazumevanje gradiva, nedostatka motivacije i koncentracije, variranja raspoloženja, povremenih anksioznosti i umora^{30, 31, 32}, i negativno uticalo na razvoj socijalnih i partnerskih veza, građenje studentske podrške i solidarnosti i socijalno učenje u vršnjačkoj grupi. Sa druge strane, pandemija je omogućila uštedu vremena i novca kroz obrazovanje u sigurnosti i udobnosti porodičnog doma i podstakla upotrebu novih tehnologija i razvoj digitalnih veština³³.

Na OAS socijalne politike i socijalnog rada (SPSR) uvedene su novine. Na nekoliko predmeta na IV godini uvedena je praksa pisanja reflektivnog dnevnika studenata sa ciljem prepoznavanja i osveščivanja sopstvenih reakcija i doživljaja povezanih sa pandemijom i podsticanja i kritičkog mišljenja stu-

²⁸ Kristijan Popović, Tanja Glišić, Draženko Jorgić, „Percepcije studenata o vrijednostima i ograničenjima nastave na daljinu tokom pandemije Covid 19”, *Research in Pedagogy*, Vol. 13, br. 1, str. 119–130.

²⁹ Katarina Steljić, Kristina Nikolić, Tamara Perić, Marko Todorović, Irena Todorovski, Jelena Knežević, Tamara Savić, Aleksandar Bogičević, Igor Miroslavljević, Ivana Dunjić, „Stavovi studenata Republike Srbije o obrazovanju u doba epidemije COVID-19”, Centar za međunarodnu javnu politiku, Beograd, str. 1–17.

³⁰ Kristijan Popović, Tanja Glišić, Draženko Jorgić, „Percepcije studenata o vrijednostima i ograničenjima nastave na daljinu tokom pandemije Covid 19”, op. cit., str. 119–130.

³¹ Katarina Steljić, Kristina Nikolić, Tamara Perić, Marko Todorović, Irena Todorovski, Jelena Knežević, Tamara Savić, Aleksandar Bogičević, Igor Miroslavljević, Ivana Dunjić, „Stavovi studenata Republike Srbije o obrazovanju u doba epidemije COVID-19”, op. cit., str. 1–17.

³² Anita Burgund Isakov, Violeta Marković, Sanja Polić Penavić, „Refleksije studenata socijalne politike i socijalnog rada u periodu vanrednog stanja izazvanog pandemijom Kovid-19 u Srbiji”, *Godišnjak fakulteta političkih nauka*, Beograd, Vol. 17, br., str. 163–184.

³³ Kristijan Popović, Tanja Glišić, Draženko Jorgić, „Percepcije studenata o vrijednostima i ograničenjima nastave na daljinu tokom pandemije Covid 19”, op. cit., str. 119–130.

denata, što je pokazalo pozitivne efekte³⁴. Nemogućnost izvođenja terenske prakse na OAS podstakla je razvijanje on–lajn platforme UB–FPN KonekTaS³⁵ u cilju digitalnog umrežavanje studenata, stručnjaka iz oblasti socijalnog rada i socijalne politike, nastavnika i istraživača. Platforma je postala važan obrazovni resurs i promoter profesije kroz organizovanje online vebinara, sastanaka i diskusija na različite teme, podršku mentalnom zdravlju pomagača, studenata i nastavnika, i participaciju studenata u kreiranju aktivnosti. Odeljenje za socijalnu politiku i socijalni rad UB–FPN je tako pokazalo rezilijentnost i prilagodljivost potrebama zajednice tokom krize.

AKREDITACIJA 2022. GODINE

Usvajanje Standarda i kompetencija za obrazovanje socijalnih radnika u Srbiji i uspostavljanje novih osnovnih akademskih studija socijalnog rada na dva državna Univerziteta – Univerzitetu u Nišu i Univerzitetu u Novom Sadu, dalo je snažan podsticaj razvijanju nastavnih programa Smera za socijalnu politiku i socijalni rad UB – FPN u akreditaciji iz 2022. godine. Dolazi do konceptualne i sadržinske promene. Menja se status nekih predmeta iz šire oblasti politikologije, iz obaveznih u izborne predmete i povećava broj obaveznih predmeta iz oblasti socijalne politike i socijalnog rada. Uvode se novi obavezni i brojni izborni predmeti koji su usko specijalizovani za određene oblasti socijalne politike i socijalnog rada. Razvijeni su i predmeti koji se bave novim politikološkim perspektivama, značajnim za socijalnu politiku i socijalni rad. Nastaju dva nova izborna bloka, tako da ih u ovoj akreditaciji ima devet, i u svakom bloku se bira po jedan predmet. Znatno se osavremenjuju postojeći predmeti, od kojih mnogi menjaju godinu i semestar na kome se izvode. Na ovaj način se program više fokusira na naučnu oblast socijalne politike i socijalnog rada (SPSR), sadrži više savremenih kurseva iz ove oblasti i time je atraktivniji za mlade i konkurentniji na tržištu. Takođe, digitalne veštine stečene tokom pandemije su dovele do nastavka korišćenja digitalnih platformi kao što je MSTeams u organizaciji nastave, distribuciji nastavnih materijala i komunikaciji sa studentima, što je olakšalo i ubrzalo komunikaciju u nastavnom procesu.

³⁴ Anita Burgund Isakov, Violeta Marković, Sanja Polić Penavić, „Refleksije studenata socijalne politike i socijalnog rada u periodu vanrednog stanja izazvanog pandemijom Covid-19 u Srbiji”, op. cit., str. 163–184.

³⁵ Platforma je razvijena u saradnji između Odeljenja za socijalnu politiku i socijalni rad UB–FPN i UNICEF-a u okviru projekta „Jačanje kapaciteta zaposlenih u sistemu socijalne zaštite”.

Na prvoj godini OAS je po prvi put uveden obavezan predmet Uvod u socijalni rad i socijalnu politiku. Dva obavezna predmeta menjaju naziv: predmet Socijalna patologija u Društvene devijacije, i predmet Doktrine socijalne politike u Teorije i perspektive socijalne politike, u ovoj akreditaciji menja naziv i izvodi se u prvoj godini, a ne u četvrtoj kao u prethodnoj akreditaciji. Uvodi se novi Izborni blok 1, sa dva nekadašnja obavezna predmeta: Politička ideologija i Savremena politička ekonomija³⁶.

I na drugoj godini se uvode novi izborni predmeti: Vulnerabilne grupe i antidiskriminatorne politike i prakse, Socijalni rad sa decom i mladima sa problemima u ponašanju, Autoritarni režimi i Teorija kulture, i formira još jedan izborni blok. Razvojna psihologija i Sociologija postaju izborni predmeti, umesto prethodno obaveznih predmeta. Predmet Rehabilitacija i socijalna medicina menja naziv u Rehabilitacija i javno zdravlje i izvodi se na drugoj, umesto prethodno na trećoj godini. Predmet Etika socijalnog rada se izučava na drugoj, umesto na četvrtoj godini. Izborni blok 2 daje predmete: Razvojna psihologija, Međunarodni odnosi, Vulnerabilne grupe i antidiskriminatorne politike i prakse i Politička ekonomija. Izborni blok 3 obuhvata predmete: Javne politike, Ekonomski sistem Srbije, Rehabilitacija i javno zdravlje i Sociologija. Izborni blok 4 nudi predmete: Socijalni rad sa decom i mladima sa problemima u ponašanju, Autoritarni režimi, Politička sociologija i Teorija kulture.

Na trećoj godini OAS uvode se novi izborni predmeti: Socioterapija i psihosocijalne intervencije, Inkluzija osoba sa invaliditetom, Teorija igara, Porodična politika i savremena porodica, Savremena politička teorija, Lokalna samouprava i Međunarodne organizacije. Politički sistem Evropske unije postaje izborni predmet, umesto prethodno obaveznog. Predmet Metodologija politikoloških istraživanja sa statistikom menja naziv u Metodologija političkih nauka i sluša se u trećoj godini, umesto prethodno u drugoj godini. Izborni blok 5 obuhvata predmete Porodična politika i savremena porodica, Komunikacijske veštine i Teorija igara. Izborni blok 6 nudi predmete: Politikologija religije, Socioterapija i psihosocijalne intervencije, Socijalna i politička ekologija, Socijalni rad i bolesti zavisnosti i Savremena politička teorija, dok Izborni blok 7 daje predmete: Međunarodne organizacije, Lokalna samouprava, Politički sistem Evropske unije, Inkluzija osoba sa invaliditetom i Studije roda.

Na četvrtoj godini OAS uvode se novi izborni predmeti koji su matični na drugim studijskim programima: Kvantitativni metodi u političkim naukama, Političko komuniciranje, Javno mnjenje i Odnosi s javnošću. Predmeti

³⁶ Premet Psihologija ličnosti je prvobitno uvršćen među izborne predmete u Izbornom bloku 1, ali je 2023. godine donesena odluka da se ovaj predmet više ne izvodi kao zaseban, te da se njegov sadržaj uključi u obavezan predmet *Uvod u psihologiju*.

Zastupanje u socijalnom radu i Socijalni rad sa starima postaju od izbornih obavezni, a Politička sociologija savremenog društva postaje od obaveznog – izborni predmet. Kultura ljudskih prava menja naziv u Kultura i politika ljudskih prava. Izborni blok 8 obuhvata predmete: Sistemski pristup u socijalnom radu, Politička sociologija savremenog društva, Kvantitativni metodi u političkim naukama i Političko komuniciranje. Izborni blok 9 nudi predmete: Kultura i politika ljudskih prava, Zaštita dece u migracijama, Javno mnjenje i Odnosi s javnošću³⁷.

O okviru MAS uvode se značajne promene radi usklađivanja nastavnog programa sa razvojem nauke i struke i potrebama stručnjaka u praksi. Dolazi do diferencijacije modula u okviru MAS Socijalna politika, tako da se realizuju tri programa: MAS Socijalni rad, MAS Socijalna politika, modul Socijalna zaštita i MAS Socijalna politika, modul Kreiranje i analiza socijalne politike. Uvodi se veliki broj novih predmeta Takođe, od ove akreditacije terenska praksa postaje obavezni predmet za sve navedene MAS, pod nazivom Stručna praksa, i organizuje se kao obavezna spervizirana aktivnost studenata. Studije su i dalje jednogodišnje i dvosemestralne. Završni studijsko-istraživački rad (istraživanje, izrada i odbrana) je i dalje obavezan.

Master program Socijalni rad u novoj akreditaciji inoviran je uvođenjem novih izbornih predmeta: Socijalne službe i socijalne usluge, Metodologija istraživanja u socijalnoj politici i socijalnom radu, Napredne statističke metode u političkim istraživanjima, Analize socijalne politike, Strateško i projektno planiranje u socijalnoj politici i Antidiskriminacija, diverzitet i multikulturalni socijalni rad³⁸. Izborni predmet Antisocijalno ponašanje menja naziv u Antisocijalno ponašanje: učinioci i žrtve. Obavezni predmeti ostaju isti.

Master program Socijalna politika, modul Socijalna zaštita je novi program, nastao je „iz potreba prakse i usavršavanja iz oblasti socijalne zaštite”³⁹. Namenjen je studentima koji su završili fakultete iz oblasti društveno humanističkih nauka, koji mogu imati status stručnih radnika ili saradnika u sistemu socijalne zaštite. Pored pripreme i izrade završnog rada i stručne prakse, obavezni predmeti su: Sistem socijalne zaštite u Republici Srbiji, Rodno zasnovana diskriminacija i nasilje, Antidiskriminaciju, diverzitet i multikul-

³⁷ Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike i socijalnog rada, akreditacija 2022, Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/studije-sp-sr-2022> (pristupljeno 01.marta 2024).

³⁸ Fakultet političkih nauka, Socijalni rad, akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/master-studije-socijalnog-rada> (pristupljeno 24. aprila 2024).

³⁹ Fakultet političkih nauka, Socijalna politika, modul: Socijalna zaštita, akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/socijalna-zastita> (pristupljeno 24.04.2024).

turalni socijalni rad, Stručna praksa, i Završni rad (istraživanje, izrada i odbrana). Izborni predmeti nude širok dijapazon znanja koji omogućavaju studentima da „kreiraju sopstveno usavršavanje“⁴⁰. Studenti zainteresovani socijalni rad mogu birati među predmetima: Socijalna zaštite starijih osoba, Antisocijalno ponašanje: učinioci i žrtve, kao i između predmeta Uvod u medijaciju, Supervizija u socijalnom radu i Deontološke perspektive u sistemu socijalne zaštite. Studenti koji su više uključeni u socijalnu politiku mogu da pohađaju izborne predmete: Analiza socijalnih politika, Javne usluge i lokalni ekonomski razvoj, Demografski procesi i socijalna politika i Odlučivanje u javnom sektoru. Oni koje zanimaju istraživanja i projektno i strateško planiranje mogu birati predmete: Menadžment u socijalnom radu, Odnosi s javnošću u socijalnoj zaštiti, Napredne statističke metode u političkim istraživanjima⁴¹.

Master akademske studije Socijalne politike, modul Kreiranje i analiza socijalne politike je novi program koji uvodi brojne inovacije u odnosu na MAS Socijalna politika. Studijski program „pruža mogućnost kandidatima da dalje razvijaju svoja znanja i njihovu kritičku primenu u raznovrsnim oblastima socijalne politike – penzija, zdravstva, socijalne zaštite, tržišta rada, zaštite porodica, migracija itd“⁴². Uvode se novi predmeti koji pokrivaju različite uže naučne oblasti: Teoriju i metodologiju socijalnog rada, Područja primene socijalnog rada i Socijalnu politiku. Obavezni predmeti, pored pripreme i izrade završnog rada i stručne prakse, jesu: Analize socijalne politike, Pristupi i efekti socijalne politike, Strateško i projektno planiranje u socijalnoj politici, Socijalne službe i socijalne usluge. Izborni predmeti organizovani su kroz dva izborna bloka. U prvom semestru se biraju dva od pet predmeta: Migraciona politika, Politike rodne ravnopravnosti, Demografski procesi i socijalna politika, Sistem socijalne zaštite u Republici Srbiji, i Položaj i zaštita manjina. U drugom semestru se bira jedan od tri predmeta: Antidiskriminacija, diverzitet i multikulturalni socijalni rad, Nova javna uprava i Globalizacija i socijalna politika.

Akreditacija iz 2022 nosi novine i u DAS Socijalne politike i socijalnog rada⁴³. Dok prva godina nosi ista dva obavezna predmeta, ona sada obuhvata samo tri izborna bloka, dok je broj izbornih predmeta znatno povećan.

⁴⁰ Isto.

⁴¹ Predmet Metodologija istraživanja u socijalnoj politici i socijalnom radu je prvobitno predviđen na oba modula MAS Socijalna politika, ali je zatim donesena odluka da se on više ne izvodi.

⁴² Fakultet političkih nauka, Socijalna politika, modul: Kreiranje i analiza socijalne politike, akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/master-studije-socijalne-politike> (pristupljeno 01.marta 2024).

⁴³ Fakultet političkih nauka, Doktorske studije socijalne politike i socijalnog rada, akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/doktorske-studije-socijalne-politike-i-socijalnog-rada> (pristupljeno 31. aprila 2024).

Tematski izborni blok 1 podrazumeva izbor dva od četiri predmeta: Metodski kompleksi socijalnog rada, Komparativna analiza socijalnih modela, Razvoj i ponašanje u socijalnom okruženju i novi predmet – Migracije i država blagostanja. Više se ne izvodi predmet Obrazovna, zdravstvena i politika socijalne zaštite. U Tematskom izbornom bloku 2 se bira jedan od čak 36 predmeta, koji obuhvataju i četiri predmeta iz prethodnog izbornog bloka. Tematsko – istraživački blok ponovo sadrži predmet Kvantitativni i kvalitativni pristupi u socijalnim istraživanjima, uz još osam predmeta (dakle dva predmeta više u odnosu na prethodnu akreditaciju), od kojih se bira jedan. Druga godina obuhvata praktično iste obavezne predmete kao u prethodnoj akreditaciji, sa dodatom mogućnošću da se umesto Otvorenog doktorskog seminara predstavi relevantan rad (iz oblasti iz koje se priprema doktorat), prikazan na naučnoj konferenciji. Treća godina ostaje nepromenjena.

ZAKLJUČAK

Prikaz reformi programa za socijalnu politiku i socijalni rad Univerziteta u Beogradu – Fakulteta političkih nauka na svim nivoima studija pokazuje da on razvijao ka povećanju fundusa znanja i veština i raznovrsnosti programa. Savremeni program omogućava da studenti steknu kompetencije potrebne za profesionalnu delatnost, ali i da u skladu sa svojim ambicijama, potrebama, interesovanjima, nivoom znanja i karijernim ciljevima kreiraju za sebe odgovarajući program kroz bogat izbor izbornih predmeta. Ove studije UB–FPN na ovaj način postaju još atraktivnije i konkurentnije na tržištu visokoškolskog obrazovanja. Time se obezbeđuje da društvo ima visokoobrazovane stručnjake sa specijalizovanim znanjima koji mogu dati dalji doprinos u razvoju društva i profesije.

BIBLIOGRAFIJA

1. *Bolonjska deklaracija. Evropska zona visokog obrazovanja. Zajedničko saopštenje evropskih ministara obrazovanja sa sastanka u Bolonji 19. juna 1999. Dostupno preko: <http://bolonjska.50webs.com/Bologna%20declaration.pdf> (pristupljeno 31. aprila 2024).*
2. Anita Burgund Isakov, Violeta Marković, Sanja Polić Penavić, „Refleksije studenata socijalne politike i socijalnog rada u periodu vanrednog stanja izazvanog pandemijom Kovid-19 u Srbiji”, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, Vol. 17, br. 30, str. 163–184.
3. Ana Čekerevac, Mira Lakićević, Nevenka Žegarac, Natalija Perišić, „Odeljenje za socijalnu politiku i socijalni rad” u: Milan Jovanović (ur.), *Fakultet političkih nauka 1968–2018*, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2018, str. 145–152.

4. Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike i socijalnog rada po programu iz 2009. godine. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/studije-socijalne-politike-i-socijalnog-rada-2009> (pristupljeno 01. marta 2024).
5. Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike i socijalnog rada, akreditacija 2015. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/studije-socijalne-politike-i-socijalnog-rada-2015> (pristupljeno 01. marta 2024).
6. Fakultet političkih nauka, Studije socijalnog rada, akreditacija 2015. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Studije-socijalnog-rada-akreditacija-2015..pdf> (pristupljeno 24. aprila 2024).
7. Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike, akreditacija 2015. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Studije-socijalne-politike-akreditacija-2015..pdf> (pristupljeno 24. aprila 2024).
8. Fakultet političkih nauka, Studije socijalne politike i socijalnog rada, akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/studije-sp-sr-2022> (pristupljeno 01. marta 2024).
9. Fakultet političkih nauka, Socijalni rad, Akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/master-studije-socijalnog-rada> (pristupljeno 24. aprila 2024).
10. Fakultet političkih nauka, Socijalna politika, modul: Kreiranje i analiza socijalne politike, akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/master-studije-socijalne-politike> (pristupljeno 01. marta 2024).
11. Fakultet političkih nauka, Socijalna politika, modul: Socijalna zaštita, akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/master-studije-socijalnog-rada> (pristupljeno 24. aprila 2024).
12. Fakultet političkih nauka, Doktorske studije socijalne politike i socijalnog rada, akreditacija 2015. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/doktorske-studije-socijalne-politike-i-socijalnog-rada-15> (pristupljeno 31. aprila 2024).
13. Fakultet političkih nauka, Doktorske studije socijalne politike i socijalnog rada, akreditacija 2022. Dostupno preko: <https://www.fpn.bg.ac.rs/doktorske-studije-socijalne-politike-i-socijalnog-radaa> (pristupljeno 31. aprila 2024).
14. Fakulteti: edukacija. Vrste i nivoi studija. Dostupno preko: <https://fakulteti.edukacija.rs/vrste-i-nivoi-studija> (pristupljeno 31. aprila 2024).
15. International Association of Schools of Social Work and International Federation of Social Workers. *Global Standards for Social Work Education and Training*. ASSW and IFSW, 2004. Dostupno preko: http://cdn.ifsw.org/assets/ifsw_65044-3.pdf (pristupljeno 12. marta 2014).
16. International Federation of Social Workers (IFSW), Global definition of social work. International Federation of Social Workers, 2014. Available from: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> (Accessed 23 May 2004).
17. Kristijan Popović, Tanja Glišić i Draženko Jorgić, „Percepcije studenata o vrijednostima i ograničenjima nastave na daljinu tokom pandemije Covid 19”, *Research in Pedagogy*, Vol. 13, br. 1, str. 119–130.

18. Katarina Steljić, Kristina Nikolić, Tamara Perić, Marko Todorović, Irena Todorovski, Jelena Knežević, Tamara Savić, Aleksandar Bogičević, Igor Mirosavljević, Ivana Dunjić, *Studiranje u vreme epidemije virusa korona. Stavovi studenata Republike Srbije o obrazovanju u doba epidemije COVID-19*, Centar za međunarodnu javnu politiku, Beograd, Novembar 2020, str. 1–17.
19. Nevenka Žegarac (ur.) *Standardi za obrazovanje socijalnih radnika u Srbiji. Razvoj kompetencija za kvalitetnu profesionalnu praksu*, Univerzitet u Beogradu – Fakultet političkih nauka, Beograd, 2016, str. 154.
20. Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, *Uverenje o akreditaciji studijskog programa diplomskih akademskih studija socijalnog rada Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu*, 25.11.2010.
21. Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, *Uverenje o akreditaciji studijskog programa diplomskih akademskih studija socijalne politike Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu*, 25.11.2010.
22. Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, *Uverenje o akreditaciji studijskog programa Master akademske studije socijalnog rada Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu*, 20.02.2015.
23. Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, *Uverenje o akreditaciji studijskog programa dostorske studije politikologije – socijalne politike i socijalnog rada Fakulteta političkih nauka Univerziteta u Beogradu*, 25.04.2009.
24. Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, *Uverenje o akreditaciji studijskog programa Master akademske studije socijalnog rada Univerziteta u Beogradu – Fakulteta političkih nauka*, 20.02.2015.
25. Republika Srbija, Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta, *Uverenje o akreditaciji studijskog programa Master akademske studije socijalne politike Univerziteta u Beogradu – Fakulteta političkih nauka*, 20.02.2015.

Jasna Hrnčić

University of Belgrade – Faculty of Political Science

Miona Gajić

University of Belgrade – Faculty of Political Science

Tamara Stojanović

University of Belgrade – Faculty of Political Science

DEVELOPMENT OF THE HIGHER EDUCATION
PROGRAM FOR SOCIAL POLICY AND SOCIAL
WORK AT THE UNIVERSITY OF BELGRADE
– FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Abstract

This academic year, the University of Belgrade – Faculty of Political Sciences is celebrating half a century of higher education in social policy and social work, which was introduced as a four-year program in the 1973/74 academic year with the establishment of the Department of Social Work and Social Policy. This paper presents the development processes of the social policy and social work study program at this Faculty. The program established in 1973/74 has undergone several reforms. A radical reform of the program began in the 2006–07 academic year as a result of alignment with the educational system reforms in higher education across Europe initiated by the Bologna Declaration of 1999. New program accreditations followed in 2009, 2015, and 2022. The current program is modern and dynamic, in line with the latest scientific knowledge and trends in higher education.

Keywords:

social policy and social work studies, program reforms, Bologna Declaration, program accreditation.